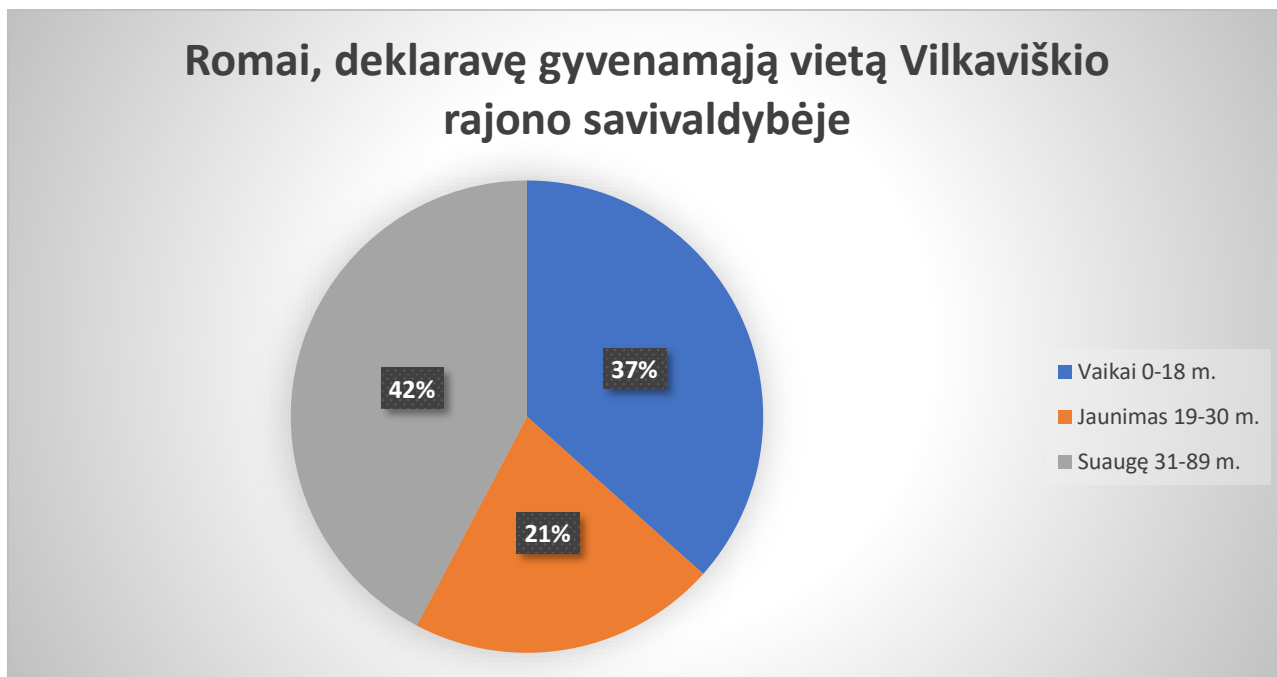

Romų vaikų įsitraukimo į ugdymo procesą ir pasitraukimo iš jo analizė

Vilkaviškio rajono savivaldybėje gyvena 194 romai, kurie deklaruoją gyvenamąją vietą. Romų vaikai 0-18 m. – 71, jaunimas 19-30 m. – 41, suaugę asmenys 31-89 m. – 82. Pagrindinės romų grupės: Lietuvos romai, fliuki romai. Tikėjimas: katalikai. Kalba: lietuvių, romų.

Šaltinis: SPIS ir Tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatoriaus duomenys

Nuo 2015 m. Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgyvendina Europos Komisijos lėšomis finansuojamą projektą „Vietinės romų platformos – kelias link bendradarbiavimo su savivaldybėmis“, skirtą skatinti romų bendruomenių ir savivaldybių bendradarbiavimą bei užtikrinti savitarpio dialogą, sprendžiant romų tautinei mažumai aktualius klausimus socialinės įtraukties, švietimo, sveikatos apsaugos, kultūros ir kitose srityse. Projekte dalyvaujančiose savivaldybėse veikia apmokyti romų atstovai-tarpininkai tarp vietinių romų bendruomenių ir savivaldybių institucijų. Marijampolės apskrityje romų tarpininkės veiklą vykdo Birutė Rusevičienė. Ji tarpininkauja Kybartuose, Vilkaviškio rajone, padeda romų bendruomenei bendrauti su viešojo administravimo institucijų atstovais, padeda vykdyti švietimo ir prevencijos programas bei užtikrina romų moksleivių lankomumą rajono švietimo įstaigose.

Švietimas yra ta sritis, kuri lieka viena aktualiausių romų bendruomenės problemų. Dalis romų vaikų nebaigia mokyklos, neįgyja pagrindinio išsilavinimo. Palyginus su kitomis Lietuvos etninėmis grupėmis, romams būdinga „atvirkštinė tendencija“ amžiaus požiūriu. Paprastai kalbą

menkiau moka vyresnioji karta, o tarp jaunų žmonių mokančių yra daugiau. Tačiau tarp romų daugiau mokančių lietuviškai yra vyresnio amžiaus žmonių negu jaunimo.

2011 m. romų mokiniai Vilkaviškio rajono savivaldybės švietimo įstaigose

Vilkaviškio r. sav.	Vilkaviškio jaunimo ir suaugusiųjų mokykla	3
	Kybartų „Rasos“ mokykla	5
	Kybartų „Saulės“ progimnazija	4
	Kybartų lopšelis-darželis „Ąžuoliukas“	1
Vilkaviškio r. sav. - Suma		13

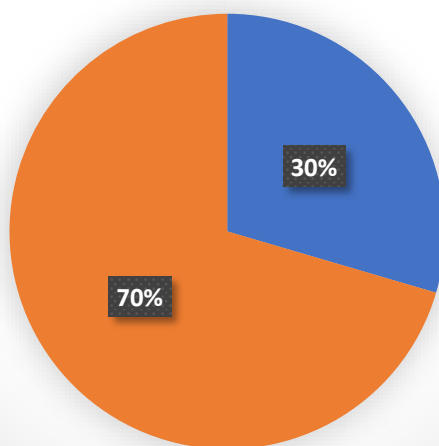
Šaltinis: Romų platforma

2021 m. romų mokiniai Vilkaviškio rajono savivaldybės švietimo įstaigose

Vilkaviškio r. sav.	Vilkaviškio jaunimo ir suaugusiųjų mokykla	1
	Kybartų „Rasos“ mokykla	7
	Kybartų „Saulės“ progimnazija	11
	Kybartų lopšelis-darželis „Ąžuoliukas“	8
	Sūdavos pagrindinė mokykla	2
	Vilkaviškio Salomėjos Nėries pagrindinė mokykla	2
Vilkaviškio r. sav. - Suma		31

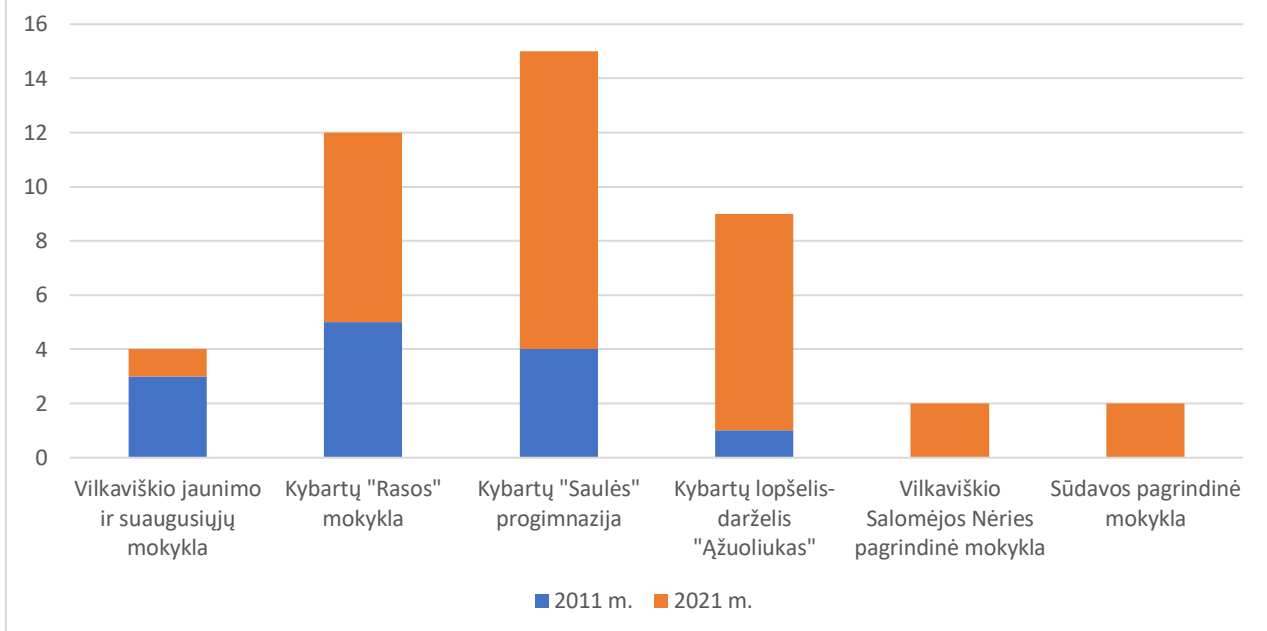
Šaltinis: Tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatoriaus ir Vilkaviškio r. švietimo įstaigų 2021 m. kovo-balandžio mėn. duomenys

2011 m. ir 2021 m. romų mokiniai Vilkaviškio rajono savivaldybės švietimo įstaigose

Šaltinis: Romų platforma ir Tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatoriaus rinkti duomenys iš Vilkaviškio r. švietimo įstaigų 2021 m. kovo mėn.

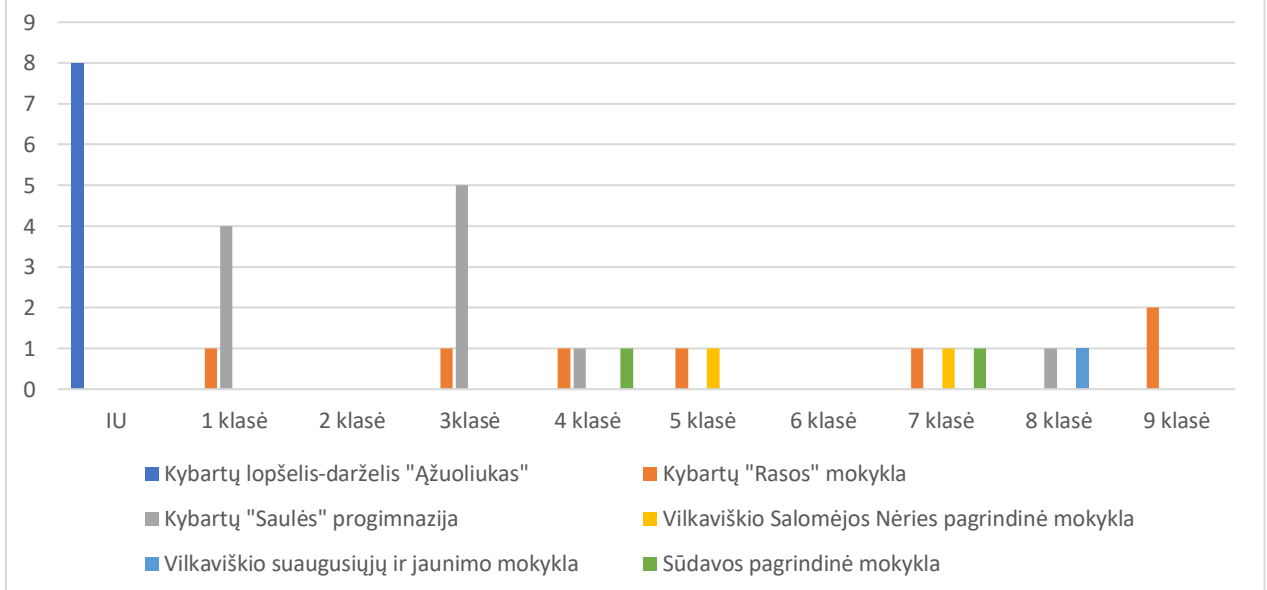
2011 m. ir 2021 m. romų mokiniai Vilkaviškio rajono savivaldybės švietimo įstaigose

Šaltinis: Romų platforma ir Tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatoriaus rinkti duomenys iš Vilkaviškio r. švietimo įstaigų 2021 m. kovo mėn.

2011 m. Vilkaviškio rajono savivaldybės švietimo įstaigose mokėsi 13 romų mokinių, 2021 m. – mokosi 31 romų mokynys. Šiuos rodiklius paaiškina vidinė romų migracija.

Romų mokiniai rajono švietimo įstaigose 2020-2021 m.m.

Šaltinis: Tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatoriaus rinkti duomenys iš Vilkaviškio r. švietimo įstaigų 2021 m. kovo-balandžio mėn.

Nors romų vaikai į mokyklas paprastai ateina nelankę ikimokyklinių ir priešmokyklinių ugdymo įstaigų, pastaraisiais metais daugėja darželių lankančių romų vaikų. Vilkaviškio rajono savivaldybėje 8 romų vaikai lanko ikimokyklinio ugdymo įstaigas, 14 romų vaikų mokosi pradinio ugdymo įstaigose, 9 – pagrindinio ugdymo įstaigose. Taigi, išlieka tendencija, kad didžioji dalis romų vaikų išlieka pradinio ugdymo etape. Tačiau beveik per dešimt metų didžioji dalis romų moksleivių įgyja tik pradinį išsilavinimą ir įveikia dalį pagrindinio išsilavinimo pakopos. Pagrindinio ir vidurinio išsilavinimo įgijimas išlieka iššūkiu. Egzistuoja neigiama priklausomybė tarp mokyklos lankymo amžiaus pradžios ir baigtų klasių skaičiaus: kuo vėliau romų vaikai pradeda lankyti mokyklą, tuo mažiau klasių jie baigia.

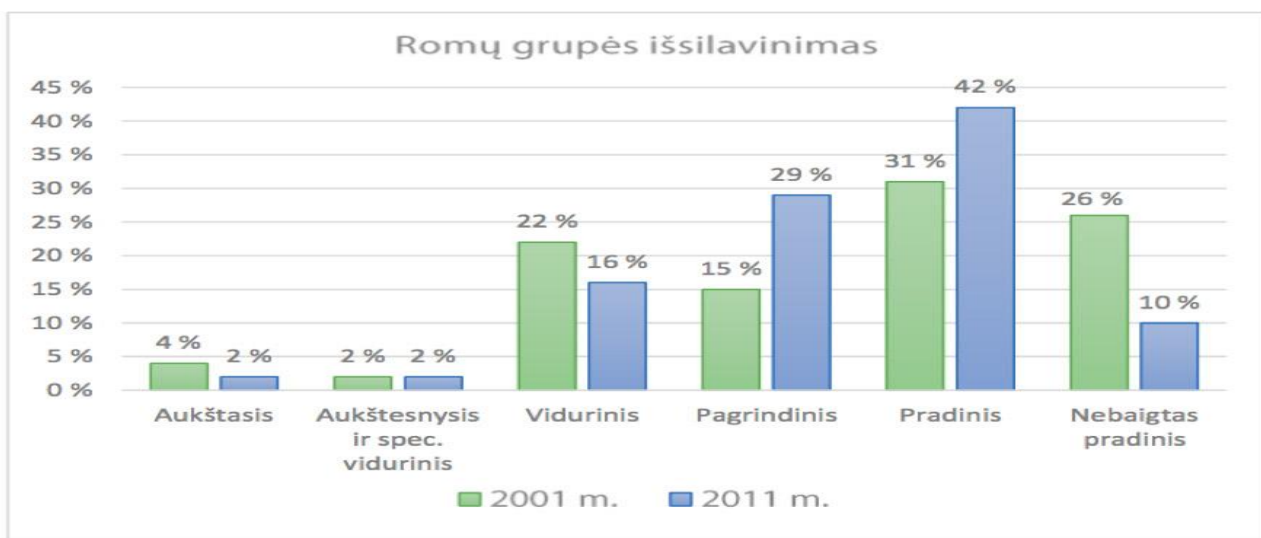
Romų moksleivių skaičius darželiuose / mokyklose pagal klases ir amžius:

Klasė	2020-2021 m. m.	Amžius
IU (ikimokyklinio ugdymo grupės)	8	2-6 m.
1 klasė	5	7-9 m.
2 klasė	0	
3 klasė	6	10-13 m.
4 klasė	3	12-15 m.
5 klasė	2	12 m.
6 klasė	0	13 m.
7 klasė	3	15 m.
8 klasė	2	17-18 m.
9 klasė	2	17 m.

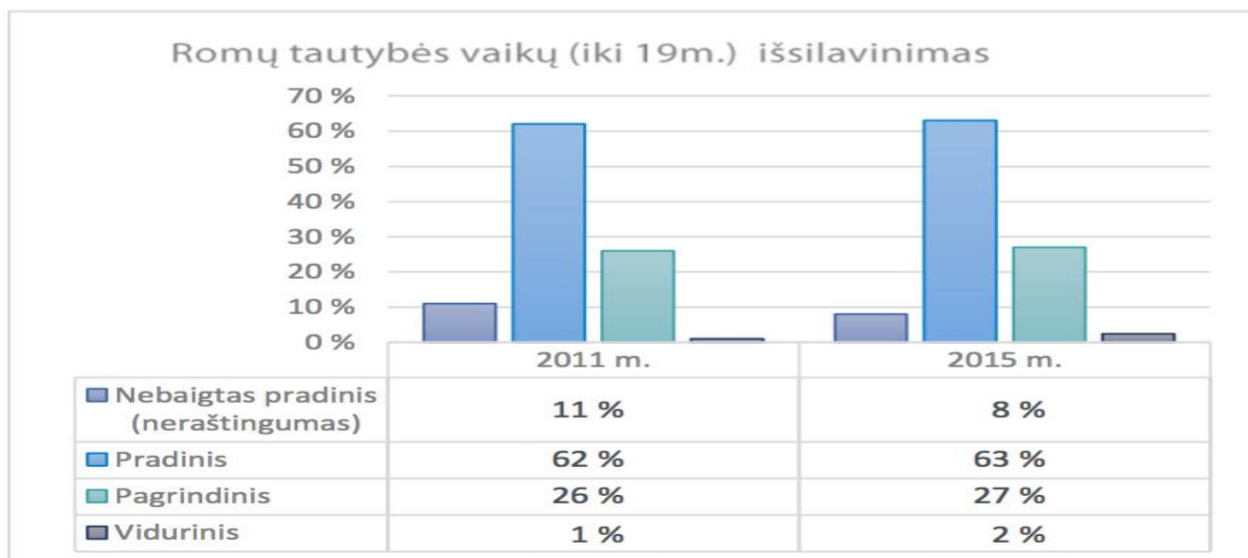
Šaltinis: Tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatoriaus 2021 m. kovo-balandžio mėn. rinkti duomenys

2001 ir 2011 m. gyventojų ir būstų surašymų duomenys atskleidė svarbius išsilavinimo pokyčius – 2011 m. romų tautybės žmonių išsilavinimas pastebimai augo. Kelis kartus sumažėjo neraštingų ir nebaigusių pradinės mokyklos asmenų, išaugo pradinį išsilavinimą turinčių romų dalis, taip pat daugėjo pagrindinį išsilavinimą turinčių žmonių.

Tačiau pastebimas vidurinį ir aukštąjį išsilavinimą įgijusių asmenų skaičiaus mažėjimas.

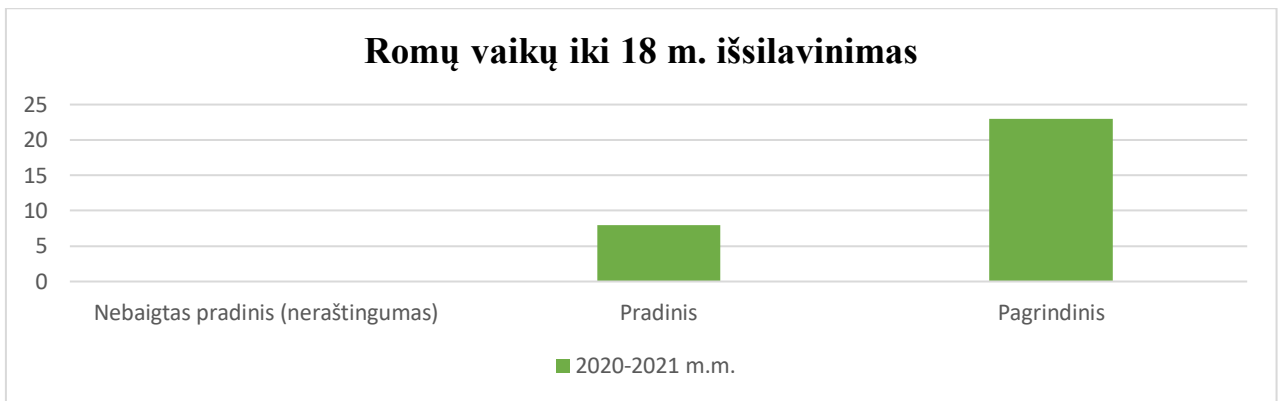

Šaltinis: Romų platforma

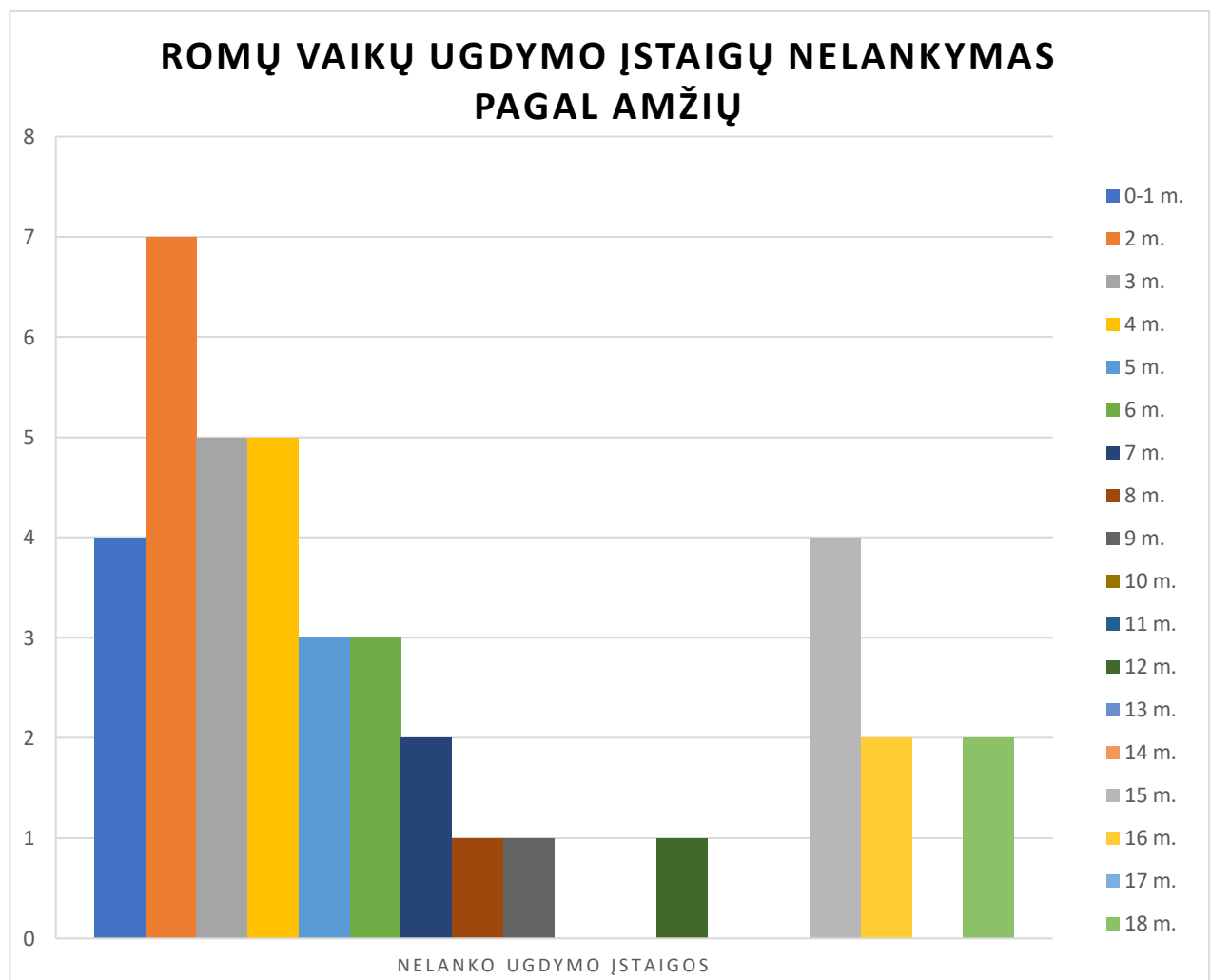

Šaltinis: Romų platforma

Lietuvoje romų vaikų išsilavinimas 2001–2015 m. pastebimai keitėsi – palyginti su 2001 m. surinktais duomenimis, neraštingumas ir nebaigtas pradinis išsilavinimas šioje amžiaus grupėje mažėjo 39 proc. (2001 m. – 47 proc., 2011 m. – 11 proc., 2015 – 8 proc.), daugėjo pagrindinį išsilavinimą įgijusių asmenų nuo 7 iki 27 proc. 2011 m. romų vaikų (10–19 m.) išsilavinimas nuo bendraamžių vaikų visoje Lietuvoje ryškiau skyrėsi tik įgyjant vidurinį išsilavinimą, o neraštingumo, pradinio ir pagrindinio išsilavinimo rodikliai skyrėsi 1–5 proc. (2001 m. skirtumai siekė 11–36 proc.).

Šaltinis: Tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatoriaus rinkti duomenys

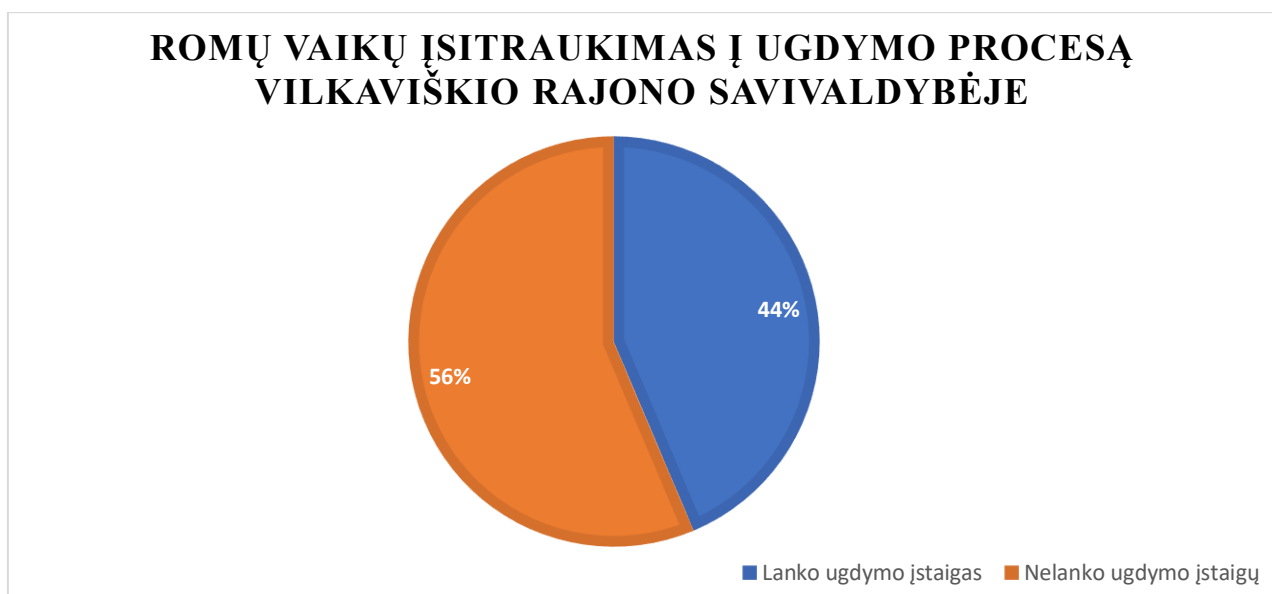
Šaltinis: SPIS, NEMIS ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatoriaus 2021 m. gegužės-birželio mėn. duomenys

40 romų vaikų 0-18 m. amžiaus nelanko jokios ugdymo įstaigos:

Amžius	Nelankančių romų vaikų skaičius
0-1 m.	4
2 m.	7

3 m.	5
4 m.	5
5 m.	3
6 m.	3
7 m.	2
8 m.	1
9 m.	1
10 m.	0
11 m.	0
12 m.	1
13 m.	0
14 m.	0
15 m.	4
16 m.	2
17 m.	0
18 m.	2
VISO	40

Šaltinis: SPIS, NEMIS ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatoriaus 2021 m. gegužės-birželio mėn. duomenys

Šaltinis: Tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatoriaus 2020-2021 m. m. duomenys

Nepasirengimas mokyklai (neišlavinta smulkioji motorika, priešmokyklinio ugdymo nebuvimas), socialinių įgūdžių stoka ir silpnos lietuvių kalbos žinios dažnai įvardijamos kaip pagrindinės sudėtingos romų vaikų adaptacijos mokykloje priežastys (Etninių tyrimų centras, 2008;

Štuopytė, 2008). Šie veiksniai kartu su ribotomis tėvų galimybėmis padėti vaikui namuose (didelė dalis romų tėvų yra neraštingi arba baigę tik pradinę mokyklą) lemia romų vaikų akademinį atsilikimą mokykloje – vaikai gana greitai ima žiniomis atsilikti nuo savo klasiokų, savarankiškai neatlieka namų darbų. Todėl nuo 2020 m. spalio mėn. vykdomas suaugusiųjų romų skaitymo ir rašymo pradžios mokymas Kybartų „Saulės“ progimnazijos patalpose.

Be vairuotojo pažymėjimo vairuoja jaunesni neraštingi arba mažai išsilavinę romai. Vairuotojo pažymėjimo įgijimas yra iliustratyvus pavyzdys kaip menkas išsilavinimas, neraštingumas apsunkina socialinių įgūdžių formalizavimą ir panaudojimą socialinei integracijai.

202-2021 m. m. Vilkaviškio rajono savivaldybės administracijos Vaiko gerovės komisijoje po keletą kartų dėl KET pažeidimų, alkoholio vartojimo, pamokų nelankymo svarstyti 2 romų tautybės mokiniai, kuriems Vaiko gerovės komisijos nutarimais buvo paskirtos minimalios priežiūros priemonės ir koordinuotai teikiamos švietimo pagalbos, socialinių paslaugų ir sveikatos priežiūros paslaugos: tęsti mokymąsi toje pačioje mokykloje, lankyti socialinio pedagogo, jaunimo priklausomybių ligų konsultanto konsultacijas, lankyti Vilkaviškio Atviro jaunimo centro užsiėmimus, atlikti 20 val. socialinių paslaugų centrui naudingos veiklos.

Nors romų grupėje nėra daug socialinės rizikos šeimų, daliai šeimų dėl skurdo yra sunku užtikrinti sąlygas vaiko socialinių, kultūrinių ir pažintinių poreikių tenkinimui, o galimybė nemokamai leisti vaiką į darželį būtų svarbi pagalbos šeimai ir švietimo pagalbos vaikui priemonė.

Vilkaviškio rajono savivaldybėje 8 romų šeimoms taikoma atvejo vadyba – tai Vilkiaviškio socialinės pagalbos centro atvejo vadybininkų koordinuojamos kompleksinės pagalbos vaikui ir jo atstovams pagal įstatymą organizavimas bei teikimas, siekiant jiems padėti įveikti iškilusius socialinius sunkumus, kurių sėkmingas sprendimas sudaro prielaidas išvengti galimų vaiko teisių pažeidimų ir sudaro sąlygas savarankiškai užtikrinti vaiko teises bei teisėtus interesus.

Vilkaviškio rajono savivaldybės švietimo įstaigose romų vaikams sudarytos puikios sąlygos, tačiau dažnas mokyti visai nenori. Kaip atskleidė patys romai, dauguma jų nepratę anksti keltis, tad į mokyklą neprikelia ir savo vaikų. Tai žinodami pedagogai leidžia jiems į pamokas ateiti išsimiegojusiems ir prie mokymo proceso prisijungti vėliau. Pedagogai net dirba papildomai, po pamokų. Svarbu, kad tik vaikai ateitų. Tačiau romiukai pamokų nelanko mėnesiais. Aišku, yra ir išimčių, kurie gerai lanko mokyklą. Tad bent kažkoks progresas jau yra.

Pagrindinė problema, išskylanti dirbant su romų moksleiviais, kurią nurodė mokyklos, – tai nereguliarus mokyklos lankymas ar nelankymas. Probleminės romų vaikų pasitraukimo iš ugdymo proceso sritys:

- Romai neturi tėvystės įgūdžių.
- Labai silpni socialiniai įgūdžiai.
- Silpnas tėvų pasitikėjimas ugdymo įstaigomis.

- Kalbos barjeras / dvikalbystė.
- Tėvų mobilumas, migracija (Lietuvoje, užsienyje).
- Tėvai beraščiai ir negali vaikams padėti atliekant namų darbus.
- Pamokų praleidinėjimas be pateisinamos priežasties.
- Šeimos tradicijų prioritetai – tėvai nesilanko tėvų susirinkimuose, mokytojai su jais bendrauja telefonu ir pan.
- Žema mokymosi motyvacija.
- Elementarių higienos įgūdžių neturėjimas.
- Ikimokyklinių ugdymo įstaigų nelankymas.

Dauguma romų vaikų nelanko nei ikimokyklinio ugdymo įstaigų, nei priešmokyklinio ugdymo grupių, rečiau įsitraukia į popamokinę veiklą – jiems sunkiau ugdyti socialinius įgūdžius, kurių reikia adaptuojantis mokykloje. Galima teigti, kad romų vaikai yra daugiakalbiai, bet kalbų įgūdžiai skiriasi. Todėl ypatingas dėmesys turėtų būti kreipiamas pagalbai pradinukams, turintiems silpnas mokyklos dėstomosios kalbos kompetencijas. Daugumos mokytojų, dirbančių su romais, teigimu, lankomumas labai susijęs su mokymosi rezultatais: jei romų vaikai lanko mokyklą, jų pasiekimai beveik nesiskiria nuo vidurkio. Dauguma romų mokosi pagal specialiųjų poreikių programas, tačiau, nepaisant taikomų programų, didelės įtakos mokyklos baigimui ar didesniai baigtų klasių skaičiui jos neturi – mokyklas baigia nedidelė jas lankusių romų dalis.

Pagrindinis lūžio taškas, lemiantis romų apsisprendimą tęsti ar netęsti mokymąsi, mokyklos lankymą, įvyksta 6–8 klasėse bei pasiekus 16 metų amžiaus ribą. Tik maža dalis romų pasiekia savo amžiaus klasę. Didžioji dalis būna tiesiog išbraukiama iš moksleivių sąrašų dėl prasto lankomumo.

Veiksmingiausi romų problemų mokyklose sprendimai pasiekiami bendradarbiaujant visoms institucijoms, padedant romų tarpininkei B. Rusevičienei ir kalbant su romų tėvais.

Parengė
 Vilkaviškio rajono savivaldybės administracijos
 tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatore
 (vyriausioji specialistė)
Rita Viktoravičienė

2021-06-14